

Til Bærum kommune

Ved: Håvard Kristoffersen, Arthur Wøhni, Ellef Ruud, Gunvor Bjørnsen

Fra: Referansegruppe Natur og Vel, Kommunedelplan Tanumplatået og Hornimarka

Bærum 18. okt 2011

Innspill oppstart av ”Kommunedelplan Tanumplatået og Hornimarka”

Det refereres til: Bærum kommunes møte 26. sept 2011 med referansegruppen ”Natur og Vel”

1. Viktige momenter ved området

Hva er hensikten med KDPen?

Førsteprioritet er å videreføre produksjonsgrunnlaget og opprettholde kulturlandskapet gjennom aktiv drift. Et kulturlandskap som er dannet gjennom kontinuerlig landbruksdrift i flere tusen år.

Området er et av de mest verneverdige LNF områdene i Akershus – Det skal det fortsette å være.

Områdets landbruks-, natur-, kulturhistorie og opplevelseskvaliteter skal ivaretas.

Jordvern er et av det viktigste tema i tiden.

Det må legges til rette for at dyrket og dyrkbar jord kan drives til matproduksjon. Det pålegger kommunen som er en betydelig grunneier i området et spesielt ansvar å sikre driftsformer som stimulerer landbruk gjerne med husdyrdrift.

De som forvalter må gis langsiktige og forutsigbare rammebetingelser for å kunne drive i fremtiden.

Helhetlig område:

Området innehar kvaliteter som utfyller hverandre og skaper helhetlig opplevelse og forståelse.

Et sammenhengende Kulturlandskapsområde fra Tanum til Skuibakken, hvor det på Tanum og Jaren er jordtanger ned mot dalbunnen og elven.

Det er viktige vilttrekk og grøntstrukturer inn mot marka og ned i dalen. Forbinder området til Sandviksvassdraget og de store kulturlandskapene på østsiden av dalen.

KDP Tanumplatået og Hornimarka og KDP Sandviksvassdraget vil møte hverandre i dalbunnen.

Ned mot dalen var det havning og beiting, - områdene ned mot dalene har ikke ”riktig” farge i landbrukskart.

Disse tangene ned mot dalen er i ferd med å gro igjen:

Gjengroing er en trussel – Beiting er pluss. Løv og kvist kan tas ut til biomasse.

Storskala landbruk på Tanum og Jaren (storgårder), - småskala landbruk (husmannsplasser) i Hornimarka. Dette er viktige kulturhistoriske forhold som er vesentlig for helhetsforståelsen.

Storgårdene var avhengig av en stor mengde menneskelige resurser – husmennene m.fl.

Det er viktig å se på området som en helhet. Det er imidlertid forskjellig hva som primært kan være ødeleggende:

- I Hornimarka vil idrettsanlegg være ødeleggende
- På Tanumplatået vil boligbygging være ødeleggende, samt nye idrettsanlegg/områder samt jordoppfylling/deponier/terrenginngrep

Hele planområdet er en helhet og må ikke deles opp i soner.

Temakartene gir nok beskrivelse av områdets variasjon. Det er variasjonen som gir helheten. Dersom området deles opp i soner vil helheten blir fragmentert og områdets kvaliteter vil reduseres.

For Hornimarka gjelder Markaloven. Hensikten med KDPen må være å ytterligere sikre kvalitetene og verne verdiene i området, utover Markaloven.

Planprogrammet sier at følgende skal vurderes:

- *Jord og skogbruk*

Men Planprogrammet har ikke ytterligere omtalt skog.

- *Landbruk*

- *Kulturminner*

- *Friluftsliv og idrett*

Idrettsaktiviteter som er arealkrevende med store tekniske anlegg vil bidra til å svekker kvalitetene i området. Må unngå at det legges inn aktiviteter som kan velte vernet. Det blir en kime til konflikt.

Området må ikke fragmenteres ved at det inndeles i soner for forskjellige aktiviteter.

Kulturminner:

Stor spennvidde i opplevelsesverdiene: ”Fra bronsealder til nåtid”. Viser helhet for barn og unge.

Området har en over 3000 års historie som landbruksområde. Det ligger under maringrense og er derfor har derfor hatt bosetting i svært lang tid både langs sjøkanten og etter som landet hevet seg, på den svært fruktbare dyrkningsjorden som sjøbunnen etterlot seg. Dette gjelder både Tanumplatået og de lavere deler av Hornimarka hvor det i dag er kulturlandskaper.

Deler av området er ikke pr. i dag tilstrekkelig kartlagt og det forventes, utfra erfaringer med tidligere undersøkelser i området, at en kartlegging vil gjøre betydelige nye kulturhistoriske funn.

Kommunens temakart for området må oppdateres også med kulturminner fra nyere tid. Ref innspill til kulturminner og kultrumiljøer

Biologisk mangfold og naturverdier

Området har dokumentert et rikt biologisk mangfold. Ikke minst fordi store deler av området ligger under marin grense. Området er dokumentert å ha et uvanlig stort antall arter derav flere rødlistede.

Temakartet:

- ”Viltområder” må oppdateres betydelig. Det er vilt i hele området og kartet må vise både vilttrekk så vel som leveområder for viltet inne i området, samt angi type vilt.
- ”Naturtyper”. Det må fremkomme områder som gjør at de forskjellige biotopene og arter er levedyktige i en økologisk sammenheng.

Forvaltning av området

Bærum kommune har en flerbruksplan for skog – de bør bli bedre til å følge den.

”Flerbruksplan for Bærum kommunes skoger” anfører: *skogbrukets skal økonomi underordnes andre brukerinteresser i kommuneskogen*

.Området har i dag noe støyende aktivitet som til dels ikke hører hjemme i marka. Dette bør vurderes redusert eller flyttet til allerede støybelagte områder som trafikk årer/industri/flyplasser.

Friluftsliv:

Mosjon og rekreasjon er en viktig del av friluftsliv.

Gjennom Bærum Natur- og Friluftsråd (BNF) representerer gruppen store grupper som utøver friluftsliv enten det er som mosjonister, turgåere eller for å oppleve naturen med stillhet og ro som avkobling fra en stressende hverdag.

Flere undersøkelser viser: Friluftsliv med naturopplevelse er viktig for fysikk og psykisk helse
(ref: ”Friluftsliv og psykisk helse” Nordisk minisiterråds rapport, 31.08.2009 Publ.nr 2009:545)

Friluftsliv utøves av store grupper i alle aldere. BNFs medlemsorganisasjoner som driver eller fokuserer på naturbasert friluftsliv har ca 15000 medlemmer

- Flere barn og unge som driver uorganisert aktivitet enn de som er organisert.
- Friluftsmeldingen sier: ”Å gå tur er det vi gjør oftest og gjelder alle aldergrupper”

Naturbasert friluftsliv stiller små krav til tilrettelegging

Naturkvalitetene som er en forutsetning for friluftslivets opplevelsesverdier må tas vare på.

En viss skånsom tilrettelegging kan være nødvendig for å unngå slitasje fra friluftsliv og idrett og bevare utsatte områder. Lysløyper kan være kombinerte turvei kanaler som kan brukes hele året.

2. Tilleggs kommentarer

- Hvordan har kommunen tenkt å bruke SWOT analysen?

- I SWOT analysen: har gruppen ønsket å fokusere på kvaliteter og styrker ved området da dette gjenspeiler områdets mange kvaliteter som ligger til grunn for at en KDP ønskes for å ta vare på området..
- Hvordan ta vare på området? Vern etter PBL eller vern som landskapsvernområde?
Innledningen til Planprogram anfører:
”Angående vern av Tanumplatået som Landskapsvernområde vil Fylkesmannen se an Bærum kommunes behandling av KDPen før de tar stilling til planen”. Dvs. at lykkes ikke KDPen kan området bli landskapsvernområde.
- ”Anleggsbasert” idrett
For å belyse forholdet til anleggsbasert idrett nevnes eksempelvis rådmannens merknad i ”Innspillsliste”:
Fra: Bærum Skiklub: ”Planen må ta tilstrekkelig hensyn til idretten og minner om at idretten og friluftsliv er i endring. Forholdet til idrett er ikke nevnt. Idrett er sidestilt i endringer til ny markalov. Idrett må innarbeides som et av formålene bak planarbeidet. Ber om at Kirkerudbakken tas ut. Klubben driver langrenn og skiskyting på Jordbru, men det er behov for utbedring og modernisering.”
Rådmannens kommentar:
Forholdet til idretten vil bli forsterket i planprogrammet og vil bli hensyntatt i planarbeidet. Graden av tilrettelegging for friluftsliv og idrett vil bli et viktig tema i planarbeidet. Rådmannen kan ikke anbefale at idretten blir innarbeidet som et av planformålene. Idretten er brukere av friluftsverdiene i området. Rådmannen mener derfor at planens mål om å sikre friluftsverdiene i området også inkluderer idrettens aktiviteter. Deler av merknaden vil bli ivaretatt i planarbeidet. Øvrige merknader tas til orientering.”

Ivaretagelse og landbruksdrift av området gjennom generasjoner

- Hvordan kan friluftslivs, kulturhistorie og naturorganisasjoner bidra til å nå målet med at området tas vare på for fremtidige generasjoner?
- Hvordan bringe området inn i en ny tid uten at områdets kvaliteter ødelegges.
- Hvordan anspore grunneierne til å akseptere at de har forvaltningsansvaret for sin korte eierperiode av eiendommens lange historie?
Eierne forvalter eiendommene på vegne av fortid og fremtid. Gammelt prinsipp sier: ”Du skal overlevere i samme helst bedre stand enn du overtok”.

I denne sammenheng nevnes:

- Beiting er plus - nedbygging er minus
- Aktiv drift som opprettholder jordbrukskvaliteten er pluss - minus kan være at landbrukseiendommen blir en industri eller lagerplass som ikke er landbruksrelatert. Dette kan være en kime til nedbygging av arealer.
- Kulturhistorie og kulturminner er pluss faktorer i landskapet.
At det har vært drevet aktivt landbruk frem til i dag er et pluss (Flere tusen år) Dette er synliggjort ved at det finnes spor etter mange aktiviteter.
- Midt i området er et stort vannreservoar ”Ståvivannet” dette er et stort aktivum for opplevelsen av området.
Vannet vil kunne benyttes til vanning for å heve landbruksproduksjonen i området
Ståvivannet er i seg selv et rikt biologisk område angående både flora og fauna.

Informasjon som hjelpemiddel for å ta vare på området

- Informasjon om området er nødvendig å formidle. Stor tilflytning, Kunnskapene om området er generelt avtagende. Kunnskap skaper interesse og holdninger. Holdninger legger grunnlaget for bærekraftig forvaltning. Dette gjelder både befolkning og eiere.
- Tavler og informasjonshefter om kultur og natur er viktig for å øke kunnskapen..
- Bruke området som arena for læring og opplevelse.
- Barn som ferdes i naturen har bedre evne til å lære og får større motoriske evner.
(ref "Last child in the woods. Saving our Children from Nature-Deficit Disorder" av Richard Louv)
- Barn som læres opp til å ferdes i naturen fortsetter i stor grad med dette i voksen alder og lærer opp egne barn igjen. Slik kan holdninger og medfølgende helseeffekter vare i generasjoner.

3. Underlagsdokumentasjon:

Det finnes en omfattende dokumentasjon. Bærum kommune har sendt ut følgende:

- Planprogram for KDP Tanumplatået og Hornimarka 21.01.09 rev 18.3 2009

- Temakart utkast: Kulturminner, naturtyper, Landbruk, Landskapsdrag, Viltområder

Kommunen ønsker innspill til kartene da disse ikke er ferdige og trenger til dels betydelig oppdatering.

- Innspillliste KDP Tanumplatået og Hornimarka Planprogram v Rådmannen, Filnavn:<Merkander_planprogram.doc> ”

I tillegg viser vi til blant annet:

Det foreligger mange rapporter som underbygger verdiene, deriblandt:

- Siste sjanse rapport 2003-3 Tanumplatået,

- Tanum vel og lokalagenda 21-Tanumplatået og Vestmarka april 2001,

- Biofokus 2008-25 Natur verdier i dalføret Kattås-Jordbru-Ursdalen-Sølvhølen, Bærum kommune ,

- Biofokus 2009-12 Status for naturtypekartlegging en i Bærum kommune per 2009

- Registrering av automatisk fredete kulturminner – Jordbru i Bærum grn 64/1 Akershus Fylkeskommune 23.3.2006 Ref 04/07158/027 L12

- INNSPILL TIL FYLKESDELPLAN FOR KULTURMINNER OG KULTURMILJØER I AKERSHUS 2007 – 2018. Dato: 31.01.2007 og

Kommunedelplan Bærum kommune for kulturminner og kulturmiljøer 6.2.2009 fra Skui vel, Naturvernforbundet i Bærum, WWF-Norge, Asker og Bærum Historielag

- mv.

Viktig aktuelt lovverk for området:

I tillegg til Plan og Bygningsloven vil vi spesielt nevne:

- Naturmangfoldsloven. Denne er overordnet premissgivende for all forvaltning av natur.
Premissene i naturmangfoldloven skal farge beslutnings og vurderingsgrunnlaget i overordnet til PBL.
- Kulturminneloven fra 1978 nr. 50 med senere revisjoner (Svært viktig for hele området)
- Markaloven, (Gjelder for Hornimarka)
- Friluftsløven - "Lov om friluftsliv" fra 1957
- Friluftslivsmeldingen - Stortingsmelding nr. 39 2000-2001 "Friluftsliv" – ”En veg til høyere livskvalitet”
- Jordloven
- Skogloven
- Miljøinformasjonsloven

4. SWOT analyse

Kommunen ønsket at gruppen gjennomførte en “brain storming” der styrker, svakheter muligheter og trusler (SWOT-analyse) ved området Tanumplatået og Hornimarka ble gjennomgått og nedtegnet.

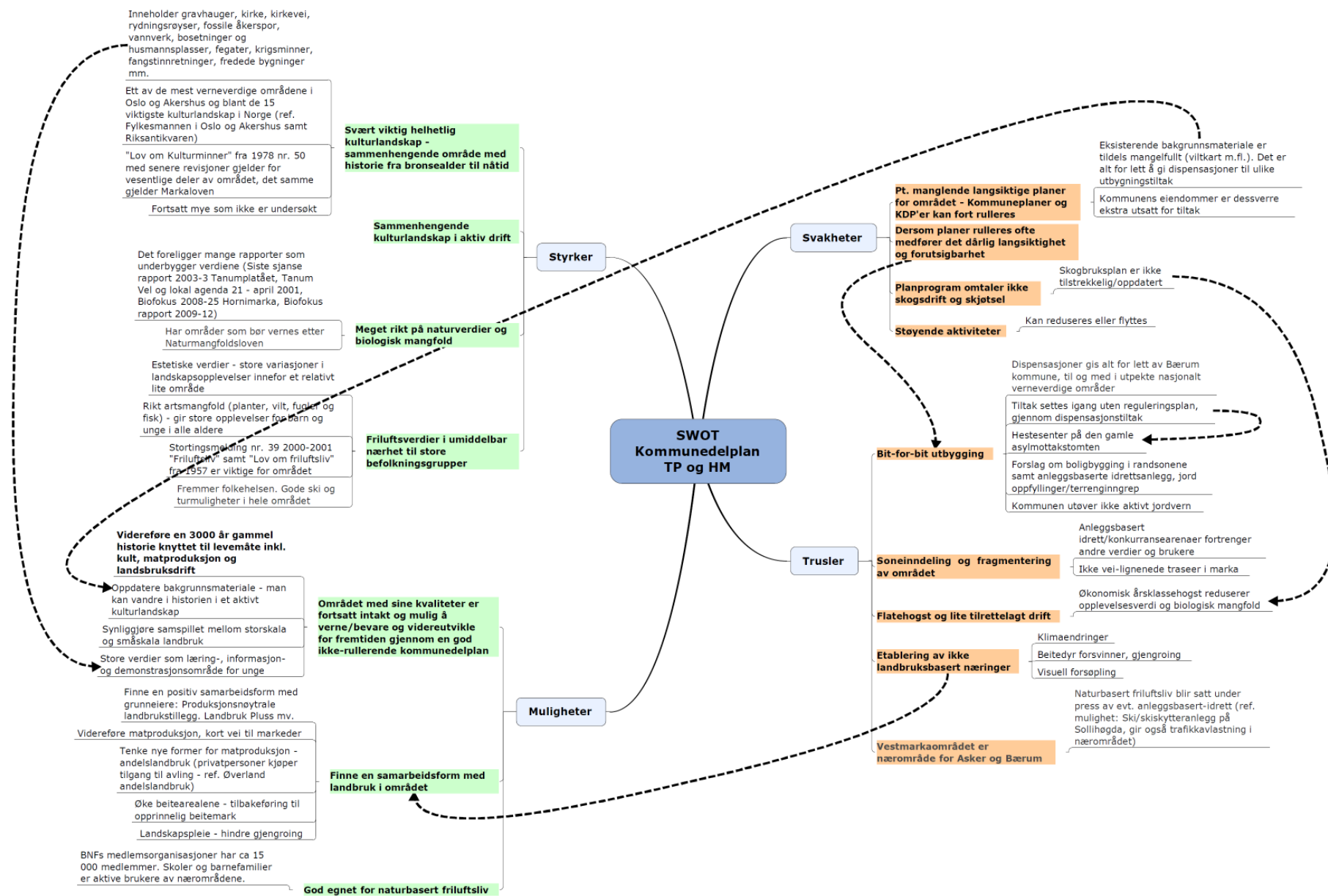
Referansegruppens innspill er presentert nedenfor.

For å kunne gjøre denne gjennomgangen oversiktlig og visuelt lettere tilgjengelig er hovedmomentene lagt inn i et ”tankediagram” (Mind map)

Teksten med momenter angitt etter diagrammet samsvarer med tekstene gitt i boksene i tankediagrammet.

Diagrammet er bygd opp ved at hovedmomenter med tilhørende undermomenter er angitt i en trestuktur.

Det vil om ønskelig gjerne kunne gis utdypning av de enkelte punktene. Vi vil her også henvise til den innledende og supplerende teksten i kapittel 1-3..

SWOT Kommunedelplan Tanumplatået og Hornimarka

Tekstlig opplisting av momentene som er gitt i "tankediagrammet"
Nummereringen angir på hvilket nivå momentet står i diagrammet.

1 Styrker

1.1 Svært viktig helhetlig kulturlandskap - sammenhengende område med historie fra bronsealder til nåtid

1.1.1 Inneholder gravhauger, kirke, kirkevei, rydningsrøyser, fossile åkerspor, vannverk, bosetninger og husmannsplasser, fegater, krigsminner, fangstinnretninger, fredede bygninger mm..

See also: [Store verdier som læring-, informasjon- og demonstrasjonsområde for unge](#)

1.1.2 Ett av de mest verneverdige områdene i Oslo og Akershus og blant de 15 viktigste kulturlandskap i Norge (ref. Fylkesmannen i Oslo og Akershus samt Riksantikvaren)

1.1.3 "Lov om Kulturminner" fra 1978 nr. 50 med senere revisjoner gjelder for vesentlige deler av området, det samme gjelder Markaloven

1.1.4 Fortsatt mye som ikke er undersøkt

1.2 Sammenhengende kulturlandskap i aktiv drift

1.3 Meget rikt på naturverdier og biologisk mangfold

1.3.1 Har områder som bør vurderes vernet etter Naturmangfoldsloven

1.3.2 Det foreligger mange rapporter som underbygger verdiene (Siste sjans rapport 2003-3 Tanumplatået, Tanum Vel og lokal agenda 21 - april 2001, Biofokus 2008-25 Hornimarka, Biofokus rapport 2009-12)

1.4 Friluftsverdier i umiddelbar nærhet til store befolkningsgrupper

1.4.1 Estetiske verdier - store variasjoner i landskapsopplevelser innefor et relativt lite område

1.4.2 Rikt artsmangfold (planter, vilt, fugler og fisk) - gir store opplevelser for barn og unge i alle aldre

1.4.3 Stortingsmelding nr. 39 2000-2001 "Friluftsliv" samt "Lov om friluftsliv" fra 1957, er viktig for områdets friluftsliv.

1.4.4 Fremmer folkehelsen. Gode ski og turmuligheter i hele området

2 Svakheter

2.1 Pt. manglende langsiktige planer for området - Kommuneplaner og KDP'er kan fort rulleres

2.1.1 Eksisterende bakgrunnsmateriale er tildels mangelfullt (viltkart m.fl.). Det er alt for lett å gi dispensasjoner til ulike utbygningstiltak

See also: [Oppdatere bakgrunnsmateriale - man kan vandre i historien i et aktivt kulturlandskap](#)

2.1.2 Kommunens eiendommer er dessverre ekstra utsatt for tiltak

2.2 Dersom planer rulleres ofte medfører det dårlig langsiktighet og forutsigbarhet

See also: [Bit-for-bit utbygging](#)

2.3 Planprogram omtaler ikke skogsdrift og skjøtsel

2.3.1 Skogbruksplan er ikke tilstrekkelig/oppdatert

See also: [Økonomisk årsklassehogst reduserer opplevelsesverdi og biologisk mangfold](#)

2.4 Støyende aktiviteter

2.4.1 Kan reduseres eller flyttes

3 Muligheter

3.1 Området med sine kvaliteter er fortsatt intakt og mulig å verne/bevare og videreutvikle for fremtiden gjennom en god ikke-rullerende kommunedelplan

3.1.1 Videreføre en 3000 år gammel historie knyttet til levemåte inkl. kult, matproduksjon og landsbruksdrift

3.1.2 Oppdatere bakgrunnsmateriale - man kan vandre i historien i et aktivt kulturlandskap

3.1.3 Synliggjøre samspillet mellom storskala og småskala landbruk

3.1.4 Store verdier som læring-, informasjon- og demonstrasjonsområde for unge

3.2 Finne en samarbeidsform med landbruk i området

3.2.1 Finne en positiv samarbeidsform med grunneiere: Produksjonsnøytrale landbrukstillegg. Landbruk Pluss mv.

3.2.2 Videreføre matproduksjon, kort vei til markeder

3.2.3 Tenke nye former for matproduksjon - andelslandbruk (privatpersoner kjøper tilgang til avling - ref. Øverland andelslandbruk)

3.2.4 Øke beitearealene - tilbakeføring til opprinnelig beitemark

3.2.5 Landskapspleie - hindre gjengroing

3.3 Godt egnet for naturbasert friluftsliv

3.3.1 BNFs medlemsorganisasjoner har ca 15 000 medlemmer. Skoler og barnefamilier er aktive brukere av nærområdene.

4 Trusler

4.1 Bit-for-bit utbygging

4.1.1 Dispensasjoner gis alt for lett av Bærum kommune, til og med i utpekte nasjonalt verneverdige områder

4.1.2 Tiltak settes igang uten reguleringsplan, gjennom dispensasjonstiltak

See also: [Hestesenter på den gamle asylmottakstomten](#)

4.1.3 Hestesenter på den gamle asylmottakstomten

4.1.4 Forslag om boligbygging i randsonene samt anleggsbaserte idrettsanlegg, jord oppfyllinger/terrenginngrep

4.1.5 Kommunen utøver ikke aktivt jordvern

4.2 Soneinndeling og fragmentering av området

4.2.1 Anleggsbasert idrett/konkurransarenaer fortrenger andre verdier og brukere

4.2.2 Ikke vei-lignede traseer i marka

4.3 Flatehogst og lite tilrettelagt drift

4.3.1 Økonomisk årsklassehogst reduserer opplevelsesverdi og biologisk mangfold

4.4 Etablering av ikke landbruksbasert næringer

See also: [Finne en samarbeidsform med landbruk i området](#)

4.4.1 Klimaendringer

4.4.2 Beitedyr forsvinner, gjengroing

4.4.3 Visuell forsøpling

4.5 Vestmarkaområdet er nærområde for Asker og Bærum

4.5.1 Naturbasert friluftsliv blir satt under press av evt. anleggsbasert-idrett (ref. mulighet: Ski/skiskytteranlegg på Sollihøgda, gir også trafikkavlastning i nærområdet)